

INCLUSA, Morron de la ~

Penyals del terme de Llaguarres (veg. Isàvena, *E.T.C.* II, 125).

Roca i Congost de l'Anclusa, en el terme de Sant Esteve de Llitera pocs k. més al Sudoest *E.T.C.* II, 124.

Del cat. *enclusa* per comparació d'aqueixes penyes, amb la forma dura i massissa de l'enclusa dels ferrers.

L'IÓ

Partida i torrent que es troba a la part baixa, a l'Est, del te. de Fontpedrosa (Conflent) (XXIII, 141). Devia formar un bassal denominat amb el mot pre-romà que significa estanyol en els Pirineus de Comenge i de l'alt Aragó (*DECH* III 436a 12.15, *DVARGc.* p. 514, *ibón*). J.F.C.

Ip (Prat d'~), *Ipi* V. *Ibi* Iran, V. *Irgo* *Iraivals*, V. *Isòvol*

IRGO i IRAN

Poblets agregats al municipi de Llesp (Vall de Boí), aquell un poc més amunt (1.382 alt.) que aquest (1.288 alt.), veg. *TVBoí* II, 1. Com s'explica allí: *Iran* < bc. IRI ANDI 'poble gran'; i *Irgo* < IRI-KO 'poblet', amb sufix -KO diminutiu:

írgo, oït a Cardet (XIII, 170), a *Irgo* (XIII, 191) i a Llesp (XIII, 194) per JCoromines.

Clot de l'Alígol, en el terme d'Irgo (XIII, 192). Pot ser una forma derivada d'Irgo: IRIKO-LE, amb un sufix -LE que es repeteix en altres topònims ibèrics del nostre Pirineu (veg. Gósol EGÓSA-LE, i no és estrany al basc modern, avui allí és sufix d'agent) J.C. i J.F.C.

Irls V. *Illà*

IRTA

A la costa valenciana, entre Peníscola i Alcalà de Xivert.

«El monte de San Antonio, que desde Peñíscola corre a O., y sirve de punto de reunión a *Hirta* y a otros montes que vienen de Alcalá» Cavanilles (I, 30). *IGC* posa *Hirta* a la cota 562, 0k5. NNE., del vèrtex Campanillas. Ultra la muntanya, és nom d'un barranc (*GGRV*, p. 50, *Irtà*) o dos (*IGC*) que arrencant de poc més al N d'aquell tossal, davallen abruptament a mar. A la punta de dalt hi havia l'antiga «Torre de Cap d'*Irtà*» (Mateu Llopis, *El País Val.* 54). Algunes

dades sobre el *Monte Hirta* en Cavanilles I, 42.

MENCIONS ANT. 1281: cal llegir *Irtà*, evidentment el nom d'una alqueria situada en te. de Peníscola, en un doc., on Mtz. Fdo. (*Doc. Val. ACA* II, 1336) ha cregut llegir *Irca*.

En un *Irto* d'un doc. de 1207 no es pot tractar d'aquest lloc, encara que sigui dins la mateixa regió, però deu ser repetició del mateix nom en els dos extrems del nostre muntanyam ibèric: el de 1207, marca les afrontacions de «Pinellum --- montana de *Cavallo* et de *Pando* et de *Irto* --- Pennafraita --- *Cavallo* --- usque in termino de Dertusa, sicut aque discurrunt» (Font Rius, *C.d.P.* I, 307.13). Es tracta evidentment del poble del Pinell del Broi, i de les serres de Cavalls i de Pàndols, situades uns 80 k. dret al Nord del Cap i Monte Irtà del Maestrat.

Hom ha pensat a relacionar el nom *Irtà* amb un *Histra*, del qual no hi ha altra notícia que la d'Avienus; *GGRV* (*Cast.*, 123): el Príncep Pio (Antonio Valcárcel de Saboya) creu que «florecieron no lejos de Peñíscola ciudades --- como *Hylactes*, *Histra*, *Sarna* y *Tiricho*, sin precisar su situación», però si suggeriria que és el «Cabo *Hirta*» fou guiat per la vaga assonància dels noms, més que per unes ruïnes i objectes antics que s'hi haurien trobat; i si fos un poble ibèric, ignorariem amb quin nom. Posat sota el mantell del «Príncep» això fa més efecte als lectors comarcals que als crítics.

Que de TIRICO, -CI vingui el *Tírig* mossàrab, ens hi indueix tant la localització p. de Peníscola, com la visible semblança entre els dos noms; però a fer-ho amb *Histra* s'hi oposa la major vaguetat de la situació, i la fonètica nega tal procés dels sons: ni si invoquéssim el cas excepcional de *jaguarzo* i *zambo* admès en els art. del *DECH*, allí tampoc tenim *rt* sinó *şs*. En el del tipus *Cocentina* allí el mossàrab justament elimina la *t*. En fi és base fonètica massa breu, perquè anem gens segur si no ens guiem més que per la forma.

L'ETIM. és més probable que sigui paral·lela a un nom com el d'*Erta*, poble de Ribg. al peu de l'abrupta pujada del port del seu nom (*DECat* III, 425b551), puix que es tracta d'un fort promontori: it. *erta* 'pujada', oc. ant. *erzer* 'dreçar', cast. *erguir* (fins en la nostra llengua existiren passatgerament *ergir* i l'adj. *eret*). Afegim-hi la repetició del nom en *Irto* antic, en aspres muntanyes de la mateixa regió, que pot acabar de convèncer-nos. Al canvi de E en *i* pogué ajudar potser el nexa complex RCT (cf. tals efectes en casos com *dins* ĨNTUS, *esvinçar* EVĪNCIARE, *remintolar* MĪNC-TULARE); però basta l'acció del mossàrab o àrab per donar-ne compte (cf. els succedanis mossàrabs de PĪSUM aplegats *DECH* s.v. *guisante*); majorment si hi hagué *je* en mossàrab, com en els cast. *yergue*, *yerto*.

Més entrebanc trobariem per afiliar-ho al grup esbossat al vol. I, 169, a propòsit d'*Itris*. I descarto del